

Prof. zw. dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk
 Instytut Dziennikarstwa i Informacji
 Uniwersytet Jana Kochanowskiego
 w Kielcach
 chwastyk@ujk.edu.pl

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Łukasza Jędrzejskiego pt. *Polska Kronika Filmowa (1944-1994). Obrazy komunikowania politycznego*, s. 385, napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Ewy Maj

Pani mgr Łukasz Jędrzejski w swojej rozprawie doktorskiej podjął się przedstawienia systemu politycznego Polski przez pryzmat aktywności komunikacyjnej ośrodka filmowców zorganizowanego z przyczyn ideologicznych i pracującego dla potrzeb państwowego centrum decyzyjnego. Polska Kronika Filmowa była składnikiem aparatu państwowego Polski Ludowej i następnie III Rzeczypospolitej, odzwierciedlając 50 lat istnienia państwa.

Film dokumentalny, jakim jest PKF, jest ważnym elementem komunikowania politycznego, szczególnie w systemach niedemokratycznych, gdzie istotę przekazu stanowi ideologia, perswazja i manipulacja polityczna. Rejestrując rzeczywistość, dokumentalistyka stawiała sobie użyteczne cele polityczne. Instrumentem działań perswazyjnych Polskiej Kroniki Filmowej było używanie języka polityki dla opisu otaczającej rzeczywistości. Odbiorca, oglądając kronikę filmową, otrzymał zestaw kodów werbalnych pełnych stereotypowego myślenia o polityce. Jak ustalił Marek Cieśliński, „kronika często reprezentowała punkt widzenia przeciętnego widza - czy to z dużego miasta, czy z prowincji. Pokazywała życiowe bolączki, braki w zaopatrzeniu, biurokrację, trudności mieszkaniowe, czasem interweniowała w trudnych sprawach. Niezmiennie cieszyła się dużym zaufaniem widzów” (s. 35).

Eksploracja dokumentalistyki filmowej pozwoliła na rekonstrukcję wiedzy o ustroju politycznym Polski w latach 1944-1994, o stanie społeczeństwa na tle sytuacji ekonomicznej państwa, o kształcie kultury duchowej i materialnej. Ponadto w uszczegółowionych wątkach rozprawy znalazły się sprawy suwerenności, tożsamości politycznej, ładu społecznego i gospodarczego, a także – choć w mniejszym wymiarze - usytuowania Polski w otoczeniu międzynarodowym. Podjęto się zbadania kwestii budowy i rozwoju kanału społecznej komunikacji celem sprawowania nadzoru nad dystrybucją wiedzy o instytucjach

politycznych, sposobach ich działania oraz o kadrze partyjnej zasilającej najwyższe urzędy państwowe.

Wbrew pozorom, teoretyczna wiedza o tym zjawisku nie jest zbyt szeroka, choć większość Polaków kojarzy ten materiał z seansów filmowych, przed którymi PKF była obowiązkowo wyświetlana aż do 28 grudnia 1994 r. Wynika to zapewne z faktu, że w ostatnich latach polscy politolodzy i medioznawcy koncentrowali się przede wszystkim na innych rejonach oraz aspektach funkcjonowania mediów i wprowadzali do polskiego obiegu naukowego ustalenia wypracowane w Zachodniej Europie i USA. W dobie globalizacji i integracji Polski z Unią Europejską taki kierunek badań był bez wątpienia w pełni zasadny, ale siłą rzeczy negatywnie odbijał się na ustaleniach dotyczących zarówno poszczególnych podmiotów polskiego systemu medialnego, w tym niektórych jego kanałów propagandowych, do jakich należała Polska Kronika Filmowa [dalej: PKF].

Warto przy tym zauważyć, że o ile doczekaliśmy się już interesującej monografii autorstwa M. Cieślińskiego pt. *Piękniej niż w życiu. Polska Kronika Filmowa 1944 – 1994* (Warszawa 2006), będącej studium przypadku funkcjonowania kanału przekazu treści propagandowych, to znaczny niedosyt uwidocznił się w zakresie badań nad kwestiami podjętymi przez Doktoranta, bowiem przywołane opracowanie nie ujmuje kwestii związanych z procesem rozwoju komunikowania politycznego w przekazie PKF. Pozostałe artykuły podejmujące wątki PKF fragmentarycznie odnotowywały problematykę zbadaną przez Doktoranta.

Autor wykazał się znajomością stosownej literatury – różnorodnych materiałów archiwalnych (Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, Archiwum Filmoteki Narodowej), syntetycznych rozpraw na temat zagadnień teoretycznych związanych z przedmiotem badań, jego kontekstu historyczno-politycznego, monograficznych opracowań, artykułów naukowych, prasowych oraz informacji pochodzących z pomocniczych źródeł informacyjnych, aktów prawnych, dokumentów opublikowanych, programów politycznych, statutów i protokołów organizacyjnych, komunikatów z badań, a także ze stron internetowych - dobór tych źródeł był w pełni uzasadniony. Doktorant korzystał z witryn oficjalnych, stworzonych przez wiarygodne instytucje, podmioty gospodarcze i redakcje prasowe (s. 352-384: *Wykaz źródeł*). Podkreślić należy interdyscyplinarność literatury wykazanej w bibliografii dysertacji: politologia, socjologia, historia, nauki o mediach (w tym prasoznawstwo), filmoznawstwo, językoznawstwo i in.

Cezura czasowa - lata 1944-1994 – jest w pełni uzasadniona, ponieważ 1 grudnia 1944 nastąpiła pierwsza emisja magazynu filmowego - Polskiej Kroniki Filmowej [dalej: PKF], a rok 1994 jest jej zakończeniem 28 grudnia tego roku. Periodyzacja materii badawczej jest w pełni zgodna z cechami państwa, podlegającego ewolucji zdeterminowanej przez czynniki wewnętrzne i zewnętrzne. Ramy temporalne znajdowały odzwierciedlenie w obrazach komunikowania politycznego PKF, w których udokumentowano przebieg i następstwa kolejnych kryzysów aparatu władzy, przeplatanych okresami stabilizacji organów państwa.

Problematyka badawcza - Brak holistycznych opracowań Polskiej Kroniki Filmowej jako kanału przekazu władzy, służącego do obrazowania i kreowania rzeczywistości politycznej Polski w drugiej połowie XX wieku uzasadnia podjęcie tego zagadnienia jako temat badawczy. Istniejąca monografia autorstwa M. Cieślińskiego pt. *Piękniej niż w życiu. Polska Kronika Filmowa 1944 – 1994* (Warszawa 2006) jest bowiem studium przypadku funkcjonowania kanału przekazu treści propagandowych, nie ujmujące jednak wątków związanych z procesem rozwoju komunikowania politycznego. Pozostałe artykuły podejmujące problematykę PKF śladowo odnotowywały kwestie kształtowania się procesu komunikowania politycznego w przekazie PKF. Pracę badawczą Doktorantowi ułatwiło odtajnienie w 2011 r. przez Instytut Pamięci Narodowej materiałów archiwalnych odnoszących się do działalności ludzi, którzy tworzyli PKF.

Metody badawcze zastosowane w dysertacji.

Podejście i metody badawcze są typowe dla nauk o polityce. Pozytywnie wpłynęły na strukturę pracy, hipotezy i pytania badawcze. Determinowały dobór literatury przedmiotu włącznie z wykorzystaniem klasycznych opracowań naukowych konstytuujących wiedzę politologiczną. Bazę źródłową wzbogaciły archiwalia, z których część miała charakter unikatowy, ponieważ po raz pierwszy znalazła się w obiegu naukowym wśród politologów, dostarczając istotnej wiedzy o sposobach uprawiania propagandy politycznej w drugiej połowie XX wieku. Cennym dopełnieniem instytucjonalnego wymiaru działań PKF była dokumentacja działań cenzorskich, gdy Autor rozprawy spożytkował twórczość filmową Kroniki, wycofaną z publicznego obiegu z powodu ingerencji Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (od 1981 roku Głównego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk).

Analiza zawartości mediów. Ze względu na intencjonalność przekazów politycznych konstruowanych przez zespół redakcyjny PKF trafnie wykorzystano model komunikowania politycznego sformułowany przez amerykańskiego komunikologa i socjologa mediów Harolda D. Lasswella, który zwracał uwagę na perswazyjność aktu komunikacyjnego. Odpowiada on na 5 zasadniczych pytań: „Kto?, Co?, Jakim medium?, Do kogo?, Z jakim skutkiem?” Doktorant wiarygodnie uzasadnił brak odpowiedzi na ostatnie pytanie „Z jakim skutkiem?”, stwierdzając, że przeprowadzona „analiza dostępnych materiałów źródłowych dotyczących funkcjonowania PKF nie pozwoliła w pełni odpowiedzieć na ostatnie pytanie postawione przez Lasswella” (s. 10). Wykazał, że w komunikowaniu politycznym PKF w latach 1944-1994 uwidaczniały się części składowe jego modelu komunikowania politycznego zawierającego „triadę komunikacyjną”: nadawca, układ kodujący (redakcja magazynu), kanał informacyjny.

Analiza dotyczyła propagandowej zawartości komunikatów politycznych formułowanych przez zespół redakcyjny PKF. Szczególna uwaga zwrócona była na frekwencyjność zawartych w komunikatach słów sztandarowych stanowiących elementy specyficznego metajęzyka używanego przez twórców komunikowania politycznego PKF. Słowa sztandarowe odnosiły się zazwyczaj do określenia panującej w państwie ideologii mającej wszechogarniający charakter.

Tę najważniejszą metodę badawczą uzupełniły **analiza systemowa** - dzięki niej PKF rozumiano jako instytucję polityczną stanowiącą element systemu propagandowego PRL i początkowych lat funkcjonowania III RP (s. 15).

Doktorant wykorzystał także tzw. **wywiady swobodne**, przeprowadzone z twórcami PKF - Heleną Lemańską i Stanisławem Fiukiem-Cisowskim oraz montażystką Jadwigą Zajiček i redaktora PKF Piotra Halbersztata, które wniosły cenne dopełnienie rozważań zawartych w rozprawie.

Autor wywiązał się z objaśnienia złożonych pojęć *obrazu* i *komunikowania politycznego*, bazując na definicjach wielu autorów. Równie przekonująco brzmią założenia metodologiczne – z użyciem kodów tematycznych, słów-kluczy, wykorzystując gotowe zestawy kategorii politologicznych, co dawało podstawę do ustalenia wiedzy o preferencjach komunikowania politycznego w poszczególnych okresach i podokresach istnienia PKF. Na liście znalazły się główne kody, jak ideologia, życie polityczne, ekonomika, kultura, kwestie społeczne, problematyka światopoglądowa (s. 15).

Przedstawił również wyczerpująco stan badań procesów komunikowania politycznego w światowej nauce, odniósł się do przedstawicieli antropologii politycznej, historii, nauk o komunikacji i mediach, politologii, psychologii społecznej, socjologii polityki.

Cele pracy określone zostały dość szeroko. Zasadniczym było ukazanie zjawiska komunikowania politycznego magazynu filmowego, który przez przeszło pół wieku odgrywał znaczącą rolę w przekazywaniu informacji społeczeństwu oraz stosowaniu perswazji dla uzyskania efektu politycznego (s. 11).

Badania przeprowadzone przez Autora miały bardzo szeroki zakres. Doktorant interesował się składem osobowym redakcji PKR, która była rozbudowana strukturalnie i personalnie, dysponowała wykwalifikowaną kadrą profesjonalnie przygotowanych redaktorów, operatorów, reżyserów filmowych, którzy brali udział w formułowaniu i transmitowaniu komunikatów politycznych. Prześledził dwie ważne czynności komunikacyjne w funkcjonowaniu PKF, a więc informowanie i perswadowanie, które bazowały na systemie norm i wartości oraz pełniły istotną rolę przy kreowaniu i regulowaniu obrazów życia politycznego. Założył także, że komunikowanie polityczne PKF było zgodne z ideologią obowiązującą w państwie komunistycznym, którego przywódcy zadbali o ukształtowanie całościowego systemu propagandowego oddziaływania na obywateli. Następnie podlegało ewolucji wraz z transformacją ustrojową na początku III Rzeczypospolitej.

Prezentacja procesów komunikacyjnych w PKF została przygotowana na gruncie pięciu głównych kierunków działania redakcji magazynu: 1) ustalenie teoretycznych podstaw komunikowania politycznego PKF, 2) ustalenie profili komunikacyjnych kreatorów komunikatów politycznych ich kompetencji komunikacyjnych, politycznych i organizacyjnych, 3) określenie obrazów państwa w poszczególnych okresach funkcjonowania Polski Ludowej, a od 1952 roku Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, początkowym okresie III RP propagowanych w PKF, 4) wizerunków społeczeństwa, 5) formułowania obrazów życia kulturalnego w PRL i w III RP w trakcie przemian systemowych. Komunikowanie polityczne Polskiej Kroniki Filmowej było składnikiem ogółu czynności komunikacyjnych w latach 1944-1994 (s. 10).

Do badania dobrano próbę, na którą złożyło się 306 numerów magazynowych PKF. Za cenne uznać należy użycie do badań materiałów odrzuconych przez cenzurę i

zdeponowanych w archiwum. Dobór próby nastąpił według kryterium rzeczowego z zachowaniem porządku temporalnego. O liczbie numerów magazynowych przesądziło ustalenie interwałów czasowych, determinowanych przez przełomy polityczne w Polsce lat 1944-1994. Periodyzacja tego okresu dziejów państwa umożliwiła wykazanie cech specyficznych komunikowania politycznego PKF w latach 1944-1994 z możliwością: (1) zwrócenia uwagi na tempo odwzorowania życia politycznego w kronikach filmowych, (2) dostrzeżenia reaktywności pracy kronikarskiej, czyli realnego lub domniemanego wpływu na odbiorców. Pierwotne źródła audiowizualne stanowiły fundament badania czynności komunikacyjnych PKF. Oglądowi poddano również szereg list montażowych, notatek redakcyjnych pozyskanych podczas eksploracji materiałów umieszczonych w Archiwum Wytwórni Filmów Dokumentalnych i Fabularnych w Warszawie. (s. 17-18).

W sumie więc mgr Łukasz Jędrzejski przeprowadził obszerne i owocne kwerendy, dzięki czemu zebrał interesujący materiał empiryczny i potrafił go syntetycznie opracować. Przy wyborze perspektywy badawczej został wykorzystany uniwersalny konstrukt teoretyczny stosowany przy badaniach procesu komunikowania politycznego. Materiał ten skłonił Autora do skonstruowania pracy składającej się z sześciu rozdziałów. W pierwszym rozdziale teoretycznym zatytułowanym *O paradygmacie badawczym, genezie i twórcach komunikowania politycznego Polskiej Kroniki Filmowej* Doktorant omówił perspektywy badawcze komunikowania politycznego PKF w kontekście rozwoju kinematografii w dwudziestoleciu międzywojennym w Polsce oraz działalności kronik filmowych za granicą ze szczególnym uwzględnieniem krajów totalitarnych – ZSRR i III Rzeszę. Przedstawił genezę Polskiej Kroniki Filmowej oraz skład personalny jej redakcji, eksponując aspekty ideologiczno-programowe komunikatów politycznych, które tworzyli, kwestie cenzury. To pozwoliło ukazać misję i zadania PKF oraz monopolistyczną władzę państwa nad rynkiem mediów.

Rozdział drugi pt. *Obrazy stalinizacji Polski (1944-1955)* pokazuje schemat organizacji komunikatów politycznych z uwzględnieniem strategii komunikacyjnych obecnych w magazynie filmowym w okresie stalinizmu. Celem było umocnienie władzy ludowej po zakończeniu II wojny światowej oraz przebudowa mentalności społeczeństwa polskiego poprzez emitowanie w PKF kampanii politycznych związanych z: referendum ludowym przeprowadzonym w 1946 r., wyborami do Sejmu Ustawodawczego, uchwaleniem nowej konstytucji, rocznic urodzin i śmierci ważnych polityków związanych ze strukturami partyjnymi KPZR i PZPR. Autor opisał propagowanie w komunikatach PKF kultu jednostki.

Poprzez zabieg antagonizowania świata stachanowców i kulaków, przedstawiania obrazów walki klas, zwalczania wrogów klasowych, tworzenie fałszywej pamięci zbiorowej, nagonkę na subkultury (bikiniarze), starano się formować nowy typ społeczeństwa i przejęty z ZSRR nowy typ kultury w sztuce – socrealizm.

Obrazy okresu gomułkowskiego (1956-1970) są treścią rozdziału trzeciego. Wyłoniono w nim przekazy komunikatów politycznych PZPR w PKF od października 1956 do grudnia 1970 r., dotyczące m.in. kreacji wizerunkowej partyjnych przywódców, ich stereotypizacji, jak np. Władysława Gomułki, który mówił wyłącznie o sprawach wielkiej polityki w wymiarze krajowym i międzynarodowym; budowania narracji i kreowania obrazu rzeczywistości w Październiku 1956, Marcu 1968 oraz Grudniu 1970 r. Odnotowano zmianę narracji przekazów politycznych w PKF oraz stopniową „odwilż” w relacjonowaniu dążeń Polaków do zmian społecznych, powstania na Węgrzech, zabiegi zneutralizowania oddziaływania Kościoła katolickiego na społeczeństwo i in., Odnajdujemy tu także rozszerzone fragmenty życia kulturalnego – prace reżyserów, artystów, kabaretów filmów.

Rozdział czwarty pt. *Obrazy dekady sukcesu (1970-1980)* ukazuje Polskę epoki Edwarda Gierka, który w przekazach PKF kreuje zmitologizowany obraz pierwszego sekretarza, troszczącego się w szczególny sposób o Śląsk, sukcesy w budownictwie (wielka płyta), wzornictwie przemysłowym, powielanie obrazowania kultury współbrzmiające z poprzednimi dekadami, dążąc do unifikowania postaw społecznych. Obraz kultury stanowił spójny element konsekwentnie lansowanej propagandy sukcesu. Agenda polityczna w PKF była wynikiem politycznych dyskusji, negocjacji i podejmowanych decyzji. Obejmowała następujące segmenty: życie polityczne w PRL, rozwój gospodarczy państwa, otwarcie na Zachód. Tworzyły one spójne ramy przekazu medialnego treści politycznych prezentowanych w PKF. Specyficzny styl narracji politycznej był elementem mowy totalitarnej stosowanej przez ówczesną elitę polityczną, tzw. nowomowy, czyli mowy nacechowanej ładunkiem ideologicznym i doktrynalnym.

Kryzys systemu (1981-1988) jest tematem rozdziału piątego. Zdecydowanie przekaz komunikatów politycznych PKF opiera się na wrogim stosunku rządzącej PZPR do działań opozycji – „Solidarności”. Wykorzystano zabieg frekwencyjności słów sztandarowych umieszczonych w komunikatach politycznych. Usiłowano zachować pozory funkcjonowania demokracji ludowej w latach 80. XX w. Pokazywano sposób życia obywateli w stanie wojennym. Kreowano obraz kultury, najchętniej obrazując występy kabaretowe, teatralne,

rockowe festiwale muzyczne, wykorzystując twórców kultury do legitymizacji działań politycznych aparatu władzy.

Ostatni rozdział szósty - *Obrazy przemian ustroju prawno-politycznego i gospodarczego (1989-1994)* ujęto w okoliczności powstania kompromisu Okrągłego Stołu, życia społeczeństwa w okresie przełomu ustrojowego oraz jego przejawów w sferze kulturalnej. Obraz emitowany przez PKF towarzyszył przemianom ustroju państwa, w tym wyborów kontraktowych 1989 r., reformie gospodarczej Leszka Balcerowicza, upadającym przedsiębiorstwom. Nowością było poruszanie tematów wcześniej zabronionych przez cenzurę partyjną, jak np. prawo do strajku, kwestie mordu w Katyniu, „deportacje Polaków”, „gulag”, „Kresy Wschodnie”, „pakt Ribbentrop-Mołotow”, „podziemie antykomunistyczne”. Kulturę pokazywano według wcześniej wypracowanego schematu. Nachalny dydaktyzm komentarzy lektorskich PKF poprzednich dekad został zastąpiony spokojnym komentarzem. W przekazie politycznym nastąpiła jej liberalizacja.

Pracę wieńczy Zakończenie, Wykaz źródeł i opracowań, Spis tabel.

Można uznać, że przyjęte przez Autora ujęcie chronologiczno-problemowe oraz logiczny układ prezentowanych treści w dysertacji pozwoliło mu wiarygodnie i przejrzysto usystematyzować zebrany materiał badawczy na potrzeby przyjętych tez, czyli na ukazanie rozwoju i ewolucji procesu komunikowania politycznego w PKF w omawianym okresie. Nie mam zastrzeżeń do części teoretyczno-opisowej oraz badawczej. W częściach tych wyodrębniono rozdziały prezentujące węższe problemy szczegółowe. Taki układ pracy jest w pełni uzasadniony. Ułatwia referowanie uzyskanych wyników, a narracja płynnie przechodzi od wątku do wątku.

Pora na krytykę. Ogólna pozytywna ocena dysertacji doktorskiej mgr Łukasza Jędrzejskiego nie oznacza, że mamy do czynienia z dziełem doskonałym. Recenzent musi być uważnym czytelnikiem, dlatego dostrzegając zasadnicze i bezsporne zalety recenzowanej dysertacji, nie mogę przejść obojętnie obok jego – nielicznych na szczęście – słabości. Wyeksponowanie ich staje się tym bardziej niezbędne, że w przypadku skierowania rozprawy Pana mgr Łukasza Jędrzejskiego do druku, te (niezbyt może istotne, ale widoczne) potknięcia, głównie redakcyjnej natury, należy wyeliminować. Jak to zwykle bywa, w tak dużym tekście zdarzają się pewne nieścisłości i niedopracowania, na które z recenzenckiego obowiązku trzeba zwrócić uwagę.

Lapsusy językowe – s. 9, 21, 23, 34: „kwestia **na łamach PKF**” - określenie to w odniesieniu do przekazu filmowego jest błędne, bowiem „łame” to jest – pionowy blok zarezerwowany dla tekstu, leżący na kolumnie, mający określoną szerokość i długość, czym się różni od szpalty mającej tylko szerokość, a długość dowolną. Moim zdaniem powinno być: **w przekazie PKF**. Doktorant doskonale to rozróżnia i wie, że **łamy dotyczą prasy**.

Brak rozwinięcia lub w ogóle imion w tekście głównym, czasem niezrozumiałe podanie ich w przypisie, choć pozostali zostali wymienieni z imienia i nazwiska: s. 42 – Wiertow – to **Dziga Wiertow**, urodzony jako Dawid Abelowicz Kaufman, nazwisko potem rusyfikowane na Denis Arkadjewicz Kaufman – radziecki scenarzysta, reżyser filmowy, twórca idei kroniki filmowej, jeden z najwybitniejszych dokumentalistów w dziejach kina;

Kuleszow – to **Lew Władimirowicz Kuleszow** – radziecki reżyser filmowy i teoretyk filmu, Ludowy Artysta ZSRR, pionier nurtu szkoły montażu i wykładowca WGIK, gdzie miał własną pracownię. Okazjonalnie również scenarzysta, montażysta, scenograf i aktor filmowy.

s. 65 – prawidłowa pisownia nazwiska: **Franklin Delano Roosevelt**; s. 168 - **János Kádár**, właśc. János Csermanek

Inne uchybienia redakcyjne:

Interpunkcja: s. 3, 30, 36, 43, 50, 54, 55, 57, 65, 67, 71, 78, 103, 106, 110, 114, 137, 138, 142, 148, 150, 153, 163, 165, 178, 210, 211, 215, 243, 263, 289, 309, 310, 319, 337, 338, 339,

s. 8, 71, 115 (przyp. 312), 139, 157, 162, – **tytuły artykułów i publikacji zwartych piszemy kursywą**

Literówki:

s. 22 – komunikatach politycznych

s. 46 – akceptację

s. 58 – ocenie

s. 65 – monopolistą

s. 67, przyp. 161 – Cieśliński

s. 72 - była krytyka

s. 107 - wizerunku i jego

s. 147 tab. nr 6 – 3 minuty

s. 213 – tłumów

s. 221 – historię

s. 222- industrializację

s. 228 – technologię

- s. 234 – Radę
- s. 261 – liberalizację
- s. 262 – 600-leciem
- s. 299- przywołanym
- s. 300 – „michałków”.
- s. 301, przyp. 911- prezentację
- s. 307 – plakatu wyborczego
- s. 313 – Lecha Wałęsy
- s. 314 – władze emigracyjne
- s. 318 – opinię o utracie
- s. 347 – stanął
- s. 348 - Wrogim postawom przeciwstawiane były

Bliskie niezręczne powtórzenia:

- s. 33, 34 – nie mniej
- s. 51 – można było zobaczyć
- s. 52 – na mocy umowy
- s. 72 – specyficzny
- s. 81 – zmienił pracę, podjął pracę
- s. 106-107 - W przekazie komunikacyjnym
- s. 196 – zaprezentowana
- s. 204 – szczególnie
- s. 252 – również
- s. 290 – ekspansja, ekspansywność
- s. 303, przyp. 917 – wskazuje
- s. 322 – magazyn, magazynu
- s. 325 – z kolei

Pisownia tytułów czasopism, wszystkie człony z wielkiej litery i w cudzysłowie

- s. 42 – prawidłowo: „Kino Tygodnia”
- s. 53, 380 – prawidłowo: „Kino dla Wszystkich”
- s. 89, przyp. 236, s. 379 - „Polityka i Społeczeństwo”
- s. 130, przyp. 369 - „Nowa Krytyka”
- s. 135, przyp. 386 - „Kwartalnik Filmowy”
- s. 180, 362 - „Newsweek Historia”
- s. 218 - „Polityka Pomocnik Historyczny”
- s. 226 - „Annales Universitatis Pedagogicae Cracoviensis”
- s. 256 - „Studia Medioznawcze”

s. 303, 380 - „Państwo i Społeczeństwo”

s. 309- „Po Prostu”

Pisownia nazw własnych

s. 43 - Kronika **Wiadomości dnia** czy **Wiadomości Dnia** (s. 44)

Inne:

s. 45 - Dopelnienia wymaga zdanie: „Studio, w którym była tworzona kronika produkowało około stu dwudziestu numerów kroniki filmowej” – chodzi o produkcję roczną?

s. 45 – niezręczne sformułowanie „wstrząs techniczny; lepiej: „rewolucję techniczną” lub „rozwój”

s. 49, 66 (przyp. 155) – dwa takie same cudzysłowy w cytacie

s. 60, przyp. 142 – prawidłowy zapis: tygodnik „Bluszc”

s. 58, 61 (2x), 64, 68, 69, 74-75, 77, 95, 102, 156-157, 159, 177, 179, 182, 190-191, 217, 248, 263, 268, 272, 275, 277-278, – **długi cytat należy wyróżnić graficznie**

s. 66 – prawidłowo: 1. Dywizji Piechoty

s. 69 i in. – należy ujednolicić pisownię „Czołówka” albo Czołówka w całej pracy; również należy ujednolicić **pisownię tytułów filmów, tytułów piosenek**: kursywą albo w cudzysłowie – np. s. 69, 104, 131, 167, 185, 188, 238, 247, 288, 289, 290, 295, 306, 316, 337, 338, 340, 341, i in.

s. 71 - nazwisko Hollender w dopełniaczu: Hollendra

s. 91- **Materiał** z wielkiej litery – początek zdania

s. 96, 168, 259, – powinny być podane imiona polityków

s. 134, przyp. 384 – niedokończony przypis

s. 174 – prawidłowo: cm; Krynica-Zdrój; s. 177:1000-lecia

s. 203 – w latach 60.

s. 283 – na płótnie malarskim ?

s. 289, przyp. 881 – uczynili aktorkę

s. 362 – w wykazie źródeł, brak roku wydania: Zawisliński S., *Filmy, wojny i rozróby. Rozmowy z Jerzym Hoffmanem*, b.m.w.

s. 365 pełny tytuł: „Bluszc” w latach 1918–1939. *Tematyka społeczna oraz problemy kultury i literatury*, Kielce 2003

Zbliżam się do konkluzji. Oceniana dysertacja napisana została poprawną polszczyzną i dobrym naukowym stylem. W tak obszernym tekście (385 s.) błędy korekty, składni, interpunkcji itp. można uznać za nieliczne. Wskazane potknięcia, głównie natury redakcyjnej, nie mają istotnego wpływu na ogólną pozytywną ocenę dysertacji. Trudno też zgłaszać jakieś istotne uwagi do całości aparatu naukowego. Za szczególnie cenne uznać

należy wyczerpujące przypisy rzeczowe oraz pozostałe ich typy. Dlatego też można przyjąć, że Autor w tej materii wykazał się należyłą starannością.

Pan mgr Łukasz Jędrzejski przebrnął przez dużą i różnorodną literaturę bezpośrednio lub pośrednio związaną z problematyką rozprawy, co świadczy dobrze o jego wiedzy i kompetencji. Powtórzę raz jeszcze: oceniana praca ma interesujący temat, przejrzystą i logiczną konstrukcję. Jasno zarysowany we *Wstępie* cel badań został osiągnięty dzięki trafnie dobranym i poprawnie zastosowanym metodom badawczym.

Dlatego recenzowana rozprawa pt. *Polska Kronika Filmowa (1944-1994). Obrazy komunikowania politycznego*, moim zdaniem – **spełnia wszystkie ustawowe** (w rozumieniu ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, art. 13 p. 1 w/w ustawy) **wymagania wobec rozpraw doktorskich i wnioskuje o dopuszczenie jej Autora do kolejnych faz przewodu doktorskiego.**

Z uwagi na oryginalny temat sformułowany i zbadany przez Doktoranta, niebanalność prezentacji, wykorzystanie bezcennych, unikatowych źródeł nieobecnych w dotychczasowym obiegu naukowym, wreszcie ich interpretacja, słowem recenzowana praca doktorka w pełni zasługuje na wyróżnienie.

J. Chważyk-Kowalczyk